

Mr. sc. Ivan Tironi, dipl. iur., sudac
Županijskog suda u Splitu¹

POSTUPAK PO ŽALBI – IZMEĐU POTREBA ZA POVEĆANJEM KVALITETE SUĐENJA I OSIGURANJA VEĆE UČINKOVITOSTI

UDK: 347.9 (497.5)

Primljeno: 1. 2. 2017.

Pregledni rad

U radu se razmatra postupak po žalbi u smislu potrebe za povećanjem kvalitete suđenja i osiguranja veće učinkovitosti rada sudova. Svrha članka je upozoriti na neke nedostatke sadašnjeg žalbenog postupka u okviru hrvatskog parničnog postupka, te predložiti konkretna rješenja za njegovo unapređenje, u cilju postizanja veće pravne sigurnosti i pružanja strankama kvalitetnije pravne zaštite. Posebno se obrađuje problematika sastava drugostupanjskog suda, te instituti zabrane ukidanja prvostupanjske presude više od jedanput, te mogućnost neobrazlaganja drugostupanjskih odluka. Konačno, daje se osvrt i na nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2016. Želje političara-zakonodavca za ekspeditivnošću rada sudova, ne smiju ugroziti kvalitetu sudskih odluka, a s time i vladavinu prava, što se jednim dijelom već događa i što treba odmah mijenjati kroz izmjenu Zakona.

Ključne riječi: *žalba, parnični postupak, postupak po žalbi, sastav drugostupanjskog suda, zabrana dvostrukog ukidanja presude, obrazloženje drugostupanjske presude.*

1. UVODNE NAPOMENE

Ideal svakog sudskog postupka, a time i temeljni zadatak sudova u provođenju parničnog postupka jest donošenje pravilnih i zakonitih odluka. No, složeni proces suđenja izvor je različitih subjektivnih i objektivnih razloga koji u konkretnom slučaju mogu uzrokovati da sud ne ostvari svoju temeljnu pravosudnu zadaću – donošenje zakonite odluke. Donošenjem nezakonitih odluka ugrožavaju se ciljevi pravnog poretka (zakonitost i pravednost), dovodi se u pitanje pravna sigurnost, te dolazi do slabljenja povjerenja pravnih subjekata – stranaka u pravosudni sustav. Radi sprečavanja ovih posljedica, pored različitih sredstava koje zakonodavcu stoje na raspolaganju, svakako je i iznalaženje sustavnih mogućnosti provjere pravilnosti postupanja sudova i zakonitosti sudskih odluka. U tom smislu većina modernih pravnih sustava, pa tako i sustav Republike Hrvatske, omogućavaju strankama preispitivanje i provjeru sudskih odluka putem pravnih lijekova najčešće u dvama stupnjevima, a ponekad i u više stupnjeva suđenja. Što pojedini pravni

¹ Mr. sc. Ivan Tironi, dipl. iur., sudac Županijskog suda u Splitu.

sustav predviđa više pravnih lijekova, to je za očekivati kako postoje veće šanse da će konačna odluka donijeta u nekom sporu biti zakonita. Međutim, s druge pak strane, različiti razlozi, a ponajviše oni pravne sigurnosti i ekonomičnosti, nalažu da svakom suđenju jednom mora doći kraj. Logično bi bilo za očekivati da u interesu pravne sigurnosti presuda svoju punu snagu može postići tek onda kada se više ni na koji način ne može izmijeniti. No, u stvarnosti nije tako. Neki autori s pravom primjećuju kako puninu svojih učinaka presuda počinje proizvoditi u određenom trenutku tijekom postupka, dok još uvijek postoji mogućnost njene preinake ili ukidanja.² Tada za presudu kažemo da je postala pravomoćna. Naime, naš pravni sustav daje sudskoj odluci svojstvo pravomoćnosti (tzv. formalne), makar se protiv nje još mogu podnijeti izvanredni pravni lijekovi (revizija i ponavljanje postupka), te povrat u prijašnje stanje.^{3, 4, 5} Isto tako pravomoćna sudska odluka može se ukinuti i povodom ustavne tužbe,⁶ a spomenimo i mogućnost derogiranja pravomoćne presude drugom takvom presudom.⁷

Žalba u parničnom postupku (njem. *Berefung im Erkenntnisverfahren*, engl. *appeal in civil proceedings*, franc. *appel en proces civil, recourse en procedure civile*) opći je osnovni i redovni pravni lijek stranaka protiv sudskih odluka donesenih u prvom stupnju. Ona je opći pravni lijek, jer je dopuštena protiv svih prvostupanjskih presuda, osnovni pravni lijek zato što na njoj počiva struktura pravnih lijekova u parničnom postupku, a redovni stoga što okolnost da je pravodobno podnijeta sprečava nastupanje pravomoćnosti.⁸

Odredbom članka 18. stavka 1. Ustava Republike Hrvatske⁹ propisano je kako se jamči pravo na žalbu protiv pojedinačnih pravnih akata podnesenih u postupku prvog stupnja pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom. S obzirom na tako široko postavljeno ustavno pravo na žalbu, neki autori, u kritici takvog pravnog uređenja,

² Grbin, Ivo, *Pravomoćnost odluka u parničnom postupku*, dostupno na: http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/IGrbin-Pravomocnost_odluka.pdf, str. 2., stanje od 10. kolovoza 2016.

³ Interesantno je da Zuglia smatra kako je povrat u prijašnje stanje izvanredni pravni lijek uspoređujući ga po nekim karakteristikama s prijedlogom za ponavljanje postupka, vidi: Zuglia, Srećko, *Građanski parnični postupak FNRJ*, Školska knjiga, Zagreb, 1957., str. 512.

⁴ S druge pak strane, Poznić drži da prijedlog za povrat u prijašnje stanje nema karakteristike pravnog lijeka, vidi: Poznić, Borivoje, *Građansko procesno pravo*, Savremena administracija, Beograd, 1970., str. 287.

⁵ Ovom mišljenju priklanja se i Triva, vidi: Triva, Siniša; Belajec, Velimir; Dika, Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1986., str. 543.

⁶ Vidi: Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine br. 99/99., 29/02. i 48/02.) – članci 73.-77.

⁷ Ova ne baš izvjesna, ali zanimljiva i teoretski moguća situacija nastupa u slučaju kada se u istoj pravnoj stvari donese nova presuda (sasvim je druga stvar je li se smjela donijeti!), koja se više ne može pobijati redovnim i izvanrednim pravnim lijekovima (stekla je svojstvo pravomoćnosti i neopozivosti).

⁸ Tako i Dika, Mihajlo, *Žalba protiv presude donesene u redovnom parničnom postupku nakon novele zakona o parničnom postupku iz 2008.*, vidi u: Dika, Mihajlo (ur.); Dika, Mihajlo; Benc, Rankica; Borčić, Jadranka; Hrvatinić, Branko; Periša, Igor; Sessa, Đuro; Sikirić, Hrvoje; Sučević, Mladen; *Novela Zakona o parničnom postupku iz 2008.*, Savjetovanje, Zagreb, 13. listopada 2008., radni materijali, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 47.

⁹ Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10. i 5/14.), u daljnjem tekstu Ustav RH.

navode kako hrvatski pravni poredak jamči ovo pravo na „vrlo velikodušan način“. Zaista, za razliku od hrvatskog Ustava, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹⁰ pravo na žalbu postavlja bitno uže. Izvorni tekst Konvencije iz 1950. uopće nije sadržavao pravo na žalbu kao ljudsko pravo, a pravo na žalbu uvedeno je u Konvenciju tek 1984. donošenjem Protokola 7., koji, međutim, pravo na žalbu u sudskom postupku uvodi samo u odnosu na kaznene predmete.¹¹ No, kako bilo, a budući naše ustavno određenje prava na žalbu vrijedi i u parničnom postupku (čl. 348. stavak 1. ZPP-a), to ni jedna presuda donesena u prvostupanjskom postupku ne postaje pravomoćna samim donošenjem, objavljivanjem ili dostavom. Žalba, kao i sam postupak po žalbi, morali bi biti tako pravno uređeni da se pravilnost i zakonitost suđenja može kvalitetno kontrolirati u svakom pojedinom predmetu. Ovo je potrebno ne samo stoga da se zaštite prava i interesi konkretnih parničnih stranaka već i radi jedinstvene primjene zakona i ujednačenosti prakse sudova u tumačenju propisa materijalnog i procesnog prava.

Barbić pravilno primjećuje kako je donošenje novih propisa i izmjena postojećih – posao, koji je svugdje u svijetu vrlo odgovoran i osjetljiv. Država je neposredno odgovorna da se to čini na najbolji mogući način, primjereno onome što se želi postići, te realnim mogućnostima adresata da se propisano uredno i primijeni.¹² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od 15. veljače 2013.¹³ deseta je po redu, računajući od državopravnog osamostaljenja Republike Hrvatske novela Zakona o parničnom postupku,¹⁴ a ukupno dvadeset i četvrta! U ovoj, kako je neki ironično nazivaju, novoj zakrpi na pohabanom ruhu parničnog postupka Republike Hrvatske, u okviru žalbenog postupka došlo je do nekih bitnih novina. Tako je novelom iz odredbe članka 80. ZID ZPP-a/13 iza članka 366. ZPP-a dodan novi članak 366. a, kojom je u naš parnični postupak uvedena opća zabrana dvostrukog ukidanja sudskih odluka. Nadalje odredbom članka 81. ZID ZPP-a/13 u članku 373.b ZPP-a, iza stavka 2. dodani su stavci 3., 4. i 5. kojima je propisan poseban postupak za vijeće drugostupanjskog suda. Konačno, člankom 82. ZID ZPP-a/13 noveliran je članak 375. ZPP-a. na način da mu je dodan stavak 5. koji glasi: “Ako se presudom žalba odbija, u obrazloženju presude drugostupanjski sud neće posebno obrazlagati presudu u slučaju da prihvaća činjenično stanje utvrđeno prvostupanjskom presudom, kao i primjenu materijalnog prava. Navedene novine

¹⁰ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 6/99.), u daljnjem tekstu Konvencija.

¹¹ Uzelac, Alan, „Ustavno pravo na žalbu u građanskim stvarima: jamstvo ispravnog pravosuđenja ili relikv prošlosti?“ u: Uzelac, Alan, Garašić, Jasnica, Maganić, Aleksandra (ur.), *Djelotvorna pravna zaštita u parničnom postupku izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe, Liber Amicorum Mihajlo Dika*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb., 2013., str. 222.

¹² Vidi: Barbić, Jakša, „Hrvatska i vladavina prava“, *Rad*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, razred za društvene znanosti, knjiga 40., ur. Pusić, Eugen, Zagreb, 2002., str. 7.

¹³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 25/13.), u daljnjem tekstu ZID ZPP/13.

¹⁴ Zakon o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 02/07. – Odluka USRH, 84/08., 96/08. – Odluka USRH, 123/08., 57/11., 148/11. – pročišćeni tekst, 25/13. i 89/14. – Odluka USRH), u daljnjem tekstu ZPP.

u žalbenom postupku, a posebno opća zabrana dvostrukog ukidanja sudskih odluka i mogućnost neobrazlaganja odluka drugostupanjskih sudova donijete su od strane Hrvatskog sabora kao zakonodavca s motivima bržeg ostvarenja građanskopravne zaštite (u razumnom roku) i povećanja učinkovitosti rada sudova. No, sada nakon tri godine od uvođenja ovih novina i s iskustvom njihove primjene iza sebe, možemo slobodno reći kako je naš zakonodavac bez prethodne konkretnije analize *pro et contra* za uvođenje ovih novina, kao i mnogo puta dosada donio propise, koji zasigurno nisu pridonijeli očuvanju pravne sigurnosti i vladavini prava, već upravo suprotno, doprinose padu kvalitete rada sudova i povećanju pravne nesigurnosti, na što su brojni priznati teoretičari i praktičari odmah po donošenju ZID ZPP/13 i ukazivali. Davanje prevage brzom rješavanju sudskih postupaka nikada ne bi smjelo poprimiti takve razmjere da se ugrozi razborita i primjerena građanskopravna zaštita stranaka pred sudom. Nažalost, smatramo kako se to Novelom iz 2013. upravo učinilo, pa su želja zakonodavca za ubrzanjem postupka i potreba sudaca za ostvarenjem što boljih statističkih rezultata, na putu da odnesu pobjedu nad potrebom za kvalitetnim pružanjem pravne zaštite stranaka, koje svoja prava nastoje ostvariti u parničnom postupku.

Cilj ovog rada nije samo dati opći prikaz instituta žalbe i postupka po žalbi te upozoriti na nedostatke sadašnjeg žalbenog postupka (prvenstveno sastava drugostupanjskog suda, opće zabrane dvostrukog ukidanja prvostupanjskih presuda, te štetne posljedice neobrazlaganja drugostupanjskih odluka, ali i nekih drugih uočenih nedostataka), već prije svega, kroz vizuru pravnika praktičara – suca, prezentirati čitateljima neka konkretna razmišljanja usmjerena na poboljšanje žalbenog postupka. Sve je to u cilju postizanja veće pravne sigurnosti i pružanju strankama kvalitetnije građansko pravne zaštite nego je to sada slučaj. Mišljenja smo kako je u tom smislu svaki, pa i najskromniji prijedlog dobrodošao, jer može pomoći u iznalaženju boljih zakonskih rješenja, a ako ništa drugo, pomaže “da se juridički pojmovi bistre”, kako je to jednom prilikom lijepo istaknuo Rušnov.¹⁵

2. ŽALBA PROTIV PRESUDE

2.1. Općenito

Žalba je u svojoj biti parnična radnja stranke ili sudionika u postupku koja se podnosi protiv nepravomoćnih sudskih odluka. Ovim pravnim lijekom stranka pobija presudu za koju smatra da nije pravilna u procesnom ili materijalnom smislu, te predlaže drugostupanjskom sudu da pobijanu presudu preinači ili vrati predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Već smo u uvodnim napomenama

¹⁵ O potrebi i cilju pisanja pravnih radova, pa i iz razloga „da se juridički pojmovi bistre“, vidi u Rušnov, Adolfo; Šilović, Josip, *Tumač građanskomu parbenomu postupniku*, Knjižara Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch), Zagreb, 1892., str. I-VIII.

naveli i objasnili kako je žalba opći, osnovni i redovni pravni lijek stranaka protiv sudskih odluka donesenih u prvom stupnju. Prihvaćajući opću klasifikaciju pravnih lijekova u hrvatskom parničnom procesnom pravu dalje je za reći kako je žalba devolutivan pravni lijek, jer o njemu meritorno odlučuje viši sud; u pravilu je suspenzivan, jer odgađa ovršnost i djelotvornost pobijane presude; dvostran – jer se mora dostaviti protivnoj parničnoj stranci na odgovor te samostalan – jer se o njemu odlučuje nezavisno od drugih pravnih lijekova.¹⁶ Žalbu može podnijeti stranka i umješak protiv prvostupanjske presude neovisno o tome koji ju je sud donio. Oni se mogu odreći prava na žalbu od objave, odnosno dostave presude, a do donošenja odluke drugostupanjskog suda mogu odustati od već podnesene žalbe. Odricanje ili odustanak od žalbe su neopozivi. Svrha žalbe u parničnom postupku je prije svega da se pravilnost i zakonitost suđenja kontrolira u svakom pojedinom predmetu od strane drugostupanjskog suda. Ovo je potrebno kako radi zaštite interesa samih stranaka, tako i jedinstvene primjene zakona i unificiranja prakse sudova u tumačenju propisa materijalnog i procesnog prava. Nadalje, razlog postojanja žalbe, kao i uopće pravnih lijekova, jest i sustavno praćenje kvalitete suđenja što se postiže tako da odluke prvostupanjskih sudaca kontroliraju suci drugostupanjskog suda, koji bi po logici stvari trebali u pravilu posjedovati pravna znanja i iskustva ako ne veća, a onda svakako ne manja od sudaca prvostupanjskih sudova. Konačno, žalba može osigurati veću učinkovitost u rješavanju predmeta pred sudovima, jer se kvalitetnim i stabilnim odlukama drugostupanjskih sudova stabilizira i praksa prvostupanjskih sudova. Naime, u takvim slučajevima i parnične stranke, i prvostupanjski suci, znaju unaprijed kakva je u činjenično i pravno sličnim predmetima uhodana sudska praksa, pa u pravilu neće biti potrebe da se traga za novim rješenjima, odnosno novim pristupima za rješavanje različitih pravnih prijepora, što ubrzava suđenje i pridonosi pravnoj sigurnosti. Ovo, dakako, ne znači da suci prvostupanjskih sudova nisu ovlašteni tražiti nova i drugačija rješenja od onih koje je u činjenično i pravno sličnim sporovima već iskazao drugostupanjski sud.¹⁷

Čini nam se zgodnim na ovom mjestu usput spomenuti kako Bačić, pišući o svrsi prava na žalbu, pored pravnih razloga, navodi da je pravo žalbe i sredstvo za izbjegavanje uvrede stranke koja je izgubila spor, te kako to pravo omogućava gubitniku da napusti sudnicu visoko uzdignute glave uz tvrdnju kako će se žaliti.¹⁸

¹⁶ O pojmu i osnovnim obilježjima žalbe protiv presude vidi: Dika, Mihajlo, *Građansko parnično pravo*, pravni lijekovi, X. knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2010., str. 107-111.

¹⁷ O svrsi i različitim aspektima pravnih lijekova vidi: Sessa, Đuro, „Novo uređenje glavne rasprave i žalbenog postupka po noveli Zakona o parničnom postupku iz 2013.“, *Godišnjak* 20, Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu, Organizator, Zagreb, 2013., str. 370. i 371.

¹⁸ Bačić, Arsen; Bačić, Petar, *Ustavna demokracija i sudovi – o teoriji i praksi artificijelnog pravnog razloga*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2009., str. 114. i 115.

2.2. Rok za podnošenje žalbe

Rok za podnošenje žalbe iznosi u pravilu petnaest dana. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj rok iznosi osam dana.¹⁹ Žalbeni rok od osam dana predviđen je i u parnicama iz radnih odnosa,²⁰ u sporovima male vrijednosti,²¹ te u postupku pred trgovačkim sudovima.²² U žalbenom roku žalitelj može podnijeti i novu žalbu kojom bi nadopunio prvotno podnijetu, a nema zapreke da nova žalba bude sasvim drugačijeg sadržaja od one prve.²³

Prema ZPP-u kao temeljnom izvoru parničnog procesnog prava rok za podnošenje žalbe strankama teče zavisno od različitih situacija:

1. stranci koja nije bila uredno obaviještena o ročištu za objavu presude, od dana kada je zaprimila presudu i to prema pravilima o osobnoj dostavi,

2. stranci koja je bila nazočna ročištu za objavu presude od tog dana, jer bi joj tada trebao biti uručen i pisani prijepis presude i

3. stranci koja je bila uredno obaviještena o ročištu za objavu presude, na koje nije pristupila, rok teče od dana ročišta za objavu presude.

U svezi s početkom tijeka roka za podnošenje žalbe u slučajevima kada je stranka bila uredno pozvana na ročište za objavu presude pojavile su se u sudskoj praksi određene dvojbe o kojima je potrebno nešto reći. ZID ZPP/13 pored manjih izmjena u pretinačkoj dostavi, reguliranju dostave pred trgovačkim sudovima elektroničkim putem,²⁴ učinio je i veće izmjene u objavi i dostavi presude. Odredbom članka 73. ZID ZPP/13, izmijenjen je članak 355. ZPP-a tako da je ročište za objavu i dostavu presude (odgovarajuće se primjenjuje na sve odluke kojim se postupak pravomoćno okončava) postalo iznimno bitno, pa bi zbog njegove važnosti, stranka u vlastitom interesu na njega trebala pristupiti. Katić smatra kako polazeći od teksta Novele, u dijelu koji se odnosi na dostavu ovjerenog prijepisa presude, treba zaključiti kako ona predstavlja specijalnu pravnu normu, koja u tom dijelu derogira dio općih odredbi o dostavi sudskih pismena strankama (uz neke manje iznimke).²⁵ Dakle, prema novom uređenju dostave presude, stranci koja je pristupila na ročište na kojem se presuda objavljuje, uručuje se ovjereni prijepis presude, pa joj se presuda neće dostavljati putem pošte ili sudskog dostavljača, kako je to bilo propisano prije

¹⁹ Članak 348. stavak 1. ZPP-a.

²⁰ Članak 437. stavak 1. ZPP-a.

²¹ Članak 467. stavak 5. ZPP-a.

²² Članak 500. točka 2. ZPP-a.

²³ Tako i Triva, Siniša; Dika Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 673.

²⁴ O elektroničkoj dostavi vidi: Maganić, Aleksandra, „Dostava – Nova obveza elektroničke komunikacije u parničnom postupku“, u: Nova organizacija parničnog sudovanja, Novi rokovi postupanja i obveze odvjetnika, pravnik u gospodarstvu i sudaca, ur. Crnić, Ivica, Organizator d.o.o., Zagreb, 2013., str. 73101.

²⁵ Vidi: Katić, Dragan, „Otvorena pitanja primjene ZPP-a od 1. travnja 2013. – je li nam potrebna novela“, u: *Godišnjak* 21, Hrvatsko društvo za građansko pravne znanosti i praksu, Organizator, Zagreb, 2014., str. 301.

ZID ZPP/13. Ako pak stranka, koja je uredno obaviještena o ročištu na kojem se presuda objavljuje, ne pristupi na to ročište, smatrat će se da joj je dostava presude obavljena onog dana kada je održano ročište na kojem se presuda objavljuje.²⁶ Na ovaj način uspostavlja se stroga procesna disciplina za stranke koje su obvezne voditi računa da pristupe na ročište za objavu presude, jer ako to ne učine, izlažu se ozbiljnim procesnim posljedicama, budući rok za podnošenje žalbu počinje teći od slijedećeg dana od dana kada je presuda objavljena. Kada stranka koja je uredno obaviještena ne pristupi na ročište za objavu i uručenje presude, sud je dužan presudu istaknuti na internetskoj stranici e-oglasna ploča sudova. Presuda mora biti istaknuta na internetskoj stranici e-oglasna ploča sudova osam dana, računajući od dana kada je održano ročište na kojem se presuda objavljuje.²⁷ U kontekstu pravilne dostave presude svakako je svrnuti pozornost i na prijelazne i završne odredbe ZID ZPP-a/13 i to baš na odredbe članka 98. ovog Zakona.²⁸ Naime, primjena odredbe članka 335. stavak 10. ZPP-a (dužnost suda istaknuti presudu na internetskoj stranici e-oglasna ploča sudova), s obzirom na sadržaj odredbe članka 98. ZID ZPP-a/13 u praksi je bila vrlo dvojbena i to u dijelu koji se odnosi na početak roka za podnošenje žalbe, što s pravom primjećuje Katić.²⁹ To se navodi posebno stoga što ministar nadležan za poslove pravosuđa nije dugo vremena donosio odluke o ispunjavanju uvjeta za isticanje presuda na e-oglasnoj ploči. Upravo u tom razdoblju pojavila su se različita razmišljanja o početku tjeka roka za podnošenje žalbe. Prema jednim rok za žalbu stranci koja je uredno obaviještena, a nije pristupila na ročište za objavu, počinje teći sljedećeg dana od dana kada je presuda objavljena, jer da tako stoji u zakonskoj odredbi, dok da prijelazna i završna odredba iz članka 98. ZID ZPP-a/13 ni u čemu ne utječe na postupak u svezi s dostavom presude i tijekom žalbenog roka. Drugi su pak polazeći od cjelovitog sadržaja članka 335 ZPP-a, kao i činjenice da je u pitanju ostvarivanje ustavnog prava na žalbu, smatrali kako se samo ostvarenjem svih pretpostavki iz predmetne pravne norme (dakle i isticanjem presude na e-oglasnoj ploči sudova) može ostvariti postupovno pravna situacija u kojoj će se predmnijevati da je presuda dostavljena i onoj stranci koja, iako uredno pozvana, nije pristupila na ročište za objavu i uručenje presude. Tek tada slijedi da se presuda toj stranci neće otpremati, ali će joj istodobno biti moguće vidjeti sadržaj presude na e-oglasnoj ploči suda.³⁰ U tom smislu Katić navodi: „U svakom slučaju, iz propisa o uručanju presude ne može se kao potpuno beznačajan (i samostalan) odvojiti institut isticanja presude na e - oglasnoj ploči suda, jer je on jedinstveno rješenje uz institut uručenja, pa se zaključuje da upravo zato i postoji prijelazna odredba iz članka 98. ZID ZPP/13, koja privremeno uređuje spornu

²⁶ Vidi: članak 335. stavak 9. ZPP-a.

²⁷ Članak 335. stavak 10. ZPP-a.

²⁸ Ovim člankom propisano je kako će ministar nadležan za poslove pravosuđa donijeti odluku o ispunjavanju uvjeta za isticanje presude na e-oglasnoj ploči sudova u skladu s odredbama ovog Zakona, kad se za to ispune uvjeti na pojedinom sudu. Nadalje je određeno kako će do donošenja takve odluke sud stranci koja je bila uredno obaviještena o ročištu na kojem se presuda objavljuje dostaviti presudu prema odredbama ovog Zakona o dostavi pismena.

²⁹ Katić, op. cit. (bilj. 24.), str. 302.

³⁰ Ibidem, str. 302. i 303.

situaciju.³¹ Ovom problematikom bavio se i Županijski sud u Splitu. Tako je na sjednici Građanskog odjela održanoj 3. srpnja 2014. kod situacije da je stranka uredno pozvana na ročište za objavu i uručenje presude, a nije pristupila na navedeno ročište, i prvostupanjski sud nema e-oglasnu ploču, zauzeto pravno shvaćanje da se stranci mora obaviti dostava pismena (presude) pa i rok za izjavljivanje žalbe počinje teći od dana dostave pisanog otpravka presude. Kako su u međuvremenu od strane nadležnog ministra donijete odluke o ispunjavanju uvjeta za isticanja presuda na e - oglasnim pločama sudova, ove dvojbe oko početka tijeka rokova za podnošenje žalbe dobrim su dijelom izgubile na važnosti. No zasigurno se pitanje je li neka žalba podnijeta pravovremeno u situaciji kada uredno pozvana stranka nije pristupila na ročište za objavu i uručenje presude, a ovo u vrijeme kada nadležni ministar još nije bio donio odluku o ispunjavanju uvjeta za isticanje presude na e - oglasnoj ploči suda, može pojaviti u žalbenom postupku pred drugostupanjskim sudovima, pa i u revizijskom postupku pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske.

2.3. Sadržaj žalbe

Odredbom članka 350. ZPP-a propisano je kako pored podataka koje mora imati svaki podnesak (članak 196. ZPP-a) žalba treba sadržavati: 1) oznaku presude protiv koje se podnosi, 2) određenu izjavu o tome da se presuda pobija u cijelosti ili u nekom dijelu, 3) razloge zbog kojih se žalba podnosi i 4) potpis podnositelja žalbe. No, neovisno o propisanom sadržaju žalbe, nepotpunom se smatra samo ona žalba na temelju koje se ne može utvrditi koja se presuda pobija te žalba koja nije potpisana.³² U zakonu nije određeno da žalba treba sadržavati prijedlog stranke o odluci koju drugostupanjski sud treba donijeti, ali bi bilo logično očekivati da se takav prijedlog u žalbi istakne.³³ No, ako je takav prijedlog u žalbi i naveden, drugostupanjski sud njime nije vezan.³⁴ Žalba upućena telegrafskim putem ne može se smatrati nepotpunom, ako je u brzjavu označena presuda protiv koje se izjavljuje žalba, te ako je u brzjavu koji je dostavljen sudu žalitelj, odnosno njegov punomoćnik, naveden kao potpisnik brzjava.³⁵ Do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003.³⁶ u žalbi su se mogle iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, no nakon donošenja ZID ZPP-a/03 to više nije moguće. Opseg stranačkog ovlaštenja da u žalbi gotovo neograničeno iznosi nove činjenice i predlaže nove dokaze, bila je proširila i sudska praksa neopravdano tretirajući kao

³¹ Ibidem, str. 305.

³² Arg ex. članak 351. stavak 1. ZPP-a.

³³ Tako i Poznić, op. cit. (bilj. 3.), str. 289.

³⁴ Arg ex. članak 366. stavak 2. ZPP-a.

³⁵ Pravno shvaćanje usvojeno na 1. sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda od 21. travnja 1978., vidi u sudska praksa, Grbin, Ivo, *Zakon o parničnom postupku sa sudskom praksom, bilješkama, napomenama, priložima i abecednim kazalom pojmova*, Organizator, Zagreb, 2012., str. 412.

³⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 117/03.), u daljnjem tekstu ZID ZPP/03.

nove činjenice i razne prigovore koji su žalitelji isticali.³⁷ Isključenjem mogućnosti iznošenja novota u žalbi zakonodavac je htio pojačati procesnu disciplinu i ograničiti mogućnost nesavjesnog korištenja instituta *beneficium novorum*, što je smatramo jednim dijelom i uspio. Naime, pisac ovih redaka na temelju vlastitog dugogodišnjeg iskustva primjećuje kako je nakon Novele 2003., bar što se tiče žalbenog postupka, dobrim dijelom smanjena zloraba stranačkih ovlaštenja, različitih kalkulacija i mogućnost odugovlačenja s postupkom.

2.4. Razlozi za žalbu

Sukladno odredbi članka 353. stavak 1. ZPP-a presuda se može pobijati zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka (*errores in procedendo*), zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (*errores facti*) te zbog pogrešne primjene materijalnog prava (*errores iuris*). Iznimku predstavljaju presuda zbog ogluhe i presuda zbog izostanka, koje se ne mogu pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, dok se presuda na temelju priznanja i presuda na temelju odricanja mogu pobijati zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. ZPP-a ili zbog toga što je izjava o priznanju odnosno odricanju dana u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare.

Sud čini povredu odredaba parničnog postupka kada u provođenju postupka ne primijeni ili kad pogrešno primijeni neko procesno pravilo. No, nisu sve povrede postupka jednako važne. Naime, pravno relevantne su samo one bitne. Bitne povrede odredaba ZPP-a možemo svrstati u dvije glavne skupine i to apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka i relativno bitne povrede parničnog postupka. Apsolutno su bitne one povrede odredaba parničnog postupka, koje su u zakonu taksativno navedene i uz čije se postojanje veže predmnijeva da su dovele do toga da presuda bude nepravilna i/ili nezakonita, neovisno o tome jesu li one *in concreto* dovele do te povrede.³⁸ S druge pak strane relativno bitna povreda postoji ako sud tijekom postupka nije primijenio, ili je nepravilno primijenio, neku odredbu Zakona, a to je bilo ili je moglo biti od utjecaja za donošenje zakonite i pravilne odluke.³⁹ Dakle, relativno je bitna ona povreda koja je mogla spriječiti da se pravna stvar temeljito raspravi i pravilno ocijeni. Sama po sebi, relativna povreda nema značaja. Ona dobiva određeni značaj samo s obzirom na posljedice koje je uzrokovala ili je mogla uzrokovati u suđenju o osnovanosti tužbenog zahtjeva.⁴⁰

Apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka taksativno su navedene u ZPP-u i to u članku 354. stavak 2. od točke 1. do 11. ZPP-a. Sasvim ukratko kažimo

³⁷ Tako i Grbin, Ivo, „Žalba“, u: Crnić, Ivica; Dika, Mihajlo; Grbin, Ivo; Hrvatinić, Branko; Jelčić, Olga; Sessa, Đuro i Šumanović, Miroslav; *Novote u parničnom postupku*, Organizator, Zagreb, 2003., str. 231.

³⁸ Tako i Dika, op. cit. (bilj. 15.), str. 127.

³⁹ Članak 354. stavak 1. ZPP-a.

⁴⁰ Tako i Triva, Siniša, *Građansko procesno pravo i parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1964., str. 570.

kako značenje apsolutno bitnih povreda imaju povrede nekih pravila o nadležnosti, o izuzeću sudaca, povrede pravila o stranačkoj i parničnoj sposobnosti i zastupanju, povrede pravila o procesnim smetnjama (ranija litispendencija, pravomoćna presuda ili sudska nagodba), povrede načela saslušanja stranaka, javnosti i dispozicije (prekoračenje tužbenog zahtjeva), povreda pravila o uporabi jezika, povreda pravila o izricanju presude na temelju odricanja, presude na temelju priznanja, presude zbog izostanka, presude zbog ogluhe i presude bez održavanja rasprave, povrede pravila o zabrani utemeljenja odluke na nedopuštenim dispozicijama stranaka, te povrede pravila o formi i sadržaju odluke zbog kojih se ne može ispitati. No, i u okviru apsolutno bitnih povreda određaba parničnog postupka zakonodavac čini razliku, pa tako odredbom članka 365. stavak 2. ZPP-a određuje na koje povrede određaba parničnog postupka drugostupanjski sud, odlučujući po žalbi stranke, pazi po službenoj dužnosti, dakle bez obzira je li žalitelj na tu povredu izričito ili opisno u žalbi ukazao. *Argumentum a contrario* za zaključiti je kako na druge apsolutne povrede drugostupanjski sud u žalbenom postupku pazi tek ukoliko žalitelj u žalbi na njih ukaže.

Još je ZID ZPP-om/03 brisana odredba prema kojoj je drugostupanjski sud mogao ukinuti pobijanu presudu i vratiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje ako postoji opravdana sumnja da su pravno relevantne činjenice na kojima je prvostupanjski sud utemeljio svoju presudu pogrešno utvrđene. Ovo bez obzira na okolnost je li nezadovoljna stranka pobijala prvostupanjsku presudu zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Dakle, na žalbeni razlog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja drugostupanjski sud ne pazi po službenoj dužnosti.⁴¹ Ipak Dika upozorava kako bi drugostupanjski sud okolnost da je činjenično stanje nepotpuno i pogrešno utvrđeno mogao *ex officio* posredno uzeti u obzir u dva slučaja. U prvom, kada bi nepotpuno utvrđeno činjenično stanje bila posljedica pogrešne materijalno pravne kvalifikacije, i u drugom, kada bi se zbog načina kako je prvostupanjski sud obrazložio način na koji je utvrđivao bitne činjenice – moglo zaključiti da presuda ima nedostataka, zbog kojih se ne može ispitati.⁴²

Treći razlog zbog kojeg se može pobijati prvostupanjska presuda je pogrešna primjena materijalnog prava. Žalbeni sud uvijek je dužan, po službenoj dužnosti, paziti na pravilnu primjenu materijalnog prava⁴³ bez obzira radi li se o kogentnim ili dispozitivnim normama.

⁴¹ Arg a contrario ex članak 365. stavak 2. ZPP-a.

⁴² Dika, Mihajlo, „Žalba protiv presude donesene u redovnom parničnom postupku nakon novele Zakona o parničnom postupku iz 2008.“, u: *Novela Zakona o parničnom postupku*, Savjetovanje – Zagreb, 13. listopada 2008., ur. savjetovanja Dika, Mihajlo, Radni materijali, Narodne novine, 2008., str. 68.

⁴³ Članak 365. stavak 2. ZPP-a.

3. ODLUKE DRUGOSTUPANJSKOG SUDA POVODOM ŽALBE

Iako u ovom radu ne mislimo posebno razmatrati različite vrste odluka drugostupanjskog suda o žalbi, smatramo potrebnim barem informativno i o tome kazati par riječi. Ukratko, u stadiju parničnog postupka, koji započinje podnošenjem žalbe protiv prvostupanjske presude, sudjeluje prvostupanjski sud, koji je donio presudu i kojem je sudu potrebno žalbu dostaviti,⁴⁴ te drugostupanjski sud koji o žalbi odlučuje.⁴⁵ Prvostupanjski sud zaprima žalbu te razmatra je li ista pravodobna, potpuna i dopuštena,⁴⁶ odnosno odlučuje je li žalba podobna za meritorno razmatranje, pa ako jest i nakon što žalbu dostavi protivnoj stranci na odgovor, prvostupanjski sud predmet dostavlja drugostupanjskom sudu na odlučivanje po žalbi.

Drugostupanjski sud nakon razmatranja predmeta u žalbenom postupku može ocijeniti da je žalba nepravodobna, nepotpuna ili nedopuštena, pa će je odbaciti, iako je to morao učiniti još prvostupanjski sud,⁴⁷ odnosno, ako nađe da se o žalbi može meritorno odlučivati tada će pobijanu presudu ukinuti, preinačiti ili potvrditi. Dakle, odluke žalbenog suda mogu biti procesne i meritorne naravi. Tako drugostupanjski sud može donijeti sljedeće odluke: 1) odbaciti žalbu, 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostupanjsku presudu, 3) ukinuti pobijanu presudu i vratiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, 4) ukinuti prvostupanjsku presudu i odbaciti tužbu i 5) preinačiti prvostupanjsku presudu.⁴⁸ Napomenimo kako drugostupanjski sud nije ovlašten preinačiti prvostupanjsku presudu na štetu stranke koja se žalila, ako je samo ona podnijela žalbu.⁴⁹ *Reformatio in peius* dakle nije dopuštena. Poznić uočava kako Zakon tu zabranu predviđa izričito samo za slučajeve u kojima se prvostupanjska presuda preinačuje, ali kako nju treba primjenjivati i u slučajevima kada drugostupanjski sud ukida prvostupanjsku presudu, i vraća predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.⁵⁰

4. SASTAV DRUGOSTUPANJSKOG SUDA – NEKA ZAPAŽANJA I PRIJEDLOZI

Odredbom članka 44. stavak 1. ZPP-a propisano je da sud drugog stupnja, kada odlučuje u sjednici vijeća, odlučuje u vijeću sastavljenom od trojice sudaca, ako zakonom nije drugačije određeno. U tom sastavu viši sud odlučuje i u svim drugim slučajevima, ako zakonom nije drugačije određeno. Odredbom stavka 2. istog članka koji je dodan u ovaj članak, odredbom članka 9. ZID ZPP-a/13, određeno je

⁴⁴ Članak 357. ZPP-a.

⁴⁵ Članak 348. stavak 3. ZPP-a.

⁴⁶ Arg. ex. članak 358. stavak 1. ZPP-a.

⁴⁷ Članak 367. ZPP-a.

⁴⁸ Tako i Triva, op. cit. (bilj. 4.) str. 580-582.

⁴⁹ Članak 374. ZPP-a.

⁵⁰ Poznić, op. cit. (bilj. 3.) str. 298. i 299.

kako o žalbi protiv presude u sporovima za isplatu novčane tražbine, ako vrijednost predmeta spora ne prelazi 100.000,00 kuna, odnosno u trgovačkim sporovima ako vrijednost predmeta spora ne prelazi 500.000,00 kuna, odlučuje sudac pojedinac višeg suda, ako zakonom nije drugačije određeno. Predlagatelj Zakona je uvođenje monokratnosti u određenim slučajevima pred drugostupanjskim sudovima (koju je zakonodavac u stavku 2. članka 44. ZPP-a i prihvatio) obrazlagao potrebom osiguravanja brzine i efikasnosti odlučivanja, te jačanju osobne odgovornosti sudaca, dok s druge strane kako će kontrola od strane odjela za praćenje i proučavanje sudske prakse ustanovljenim u drugostupanjskim sudovima pružiti jamstvo da odluke budu objektivne i nepristrane.⁵¹

Navedeno zakonsko rješenje iz odredbe članka 44. stavak 2. ZPP-a, naišlo je odmah na kritike posebno iz redova praktičara. Tako Sessa primjećuje da ako tužitelj potražuje predaju stvari vrijednih 12.000,00 kuna, u postupku pravnog lijeka o takvoj žalbi da će odlučivati vijeće u sastavu od tri suca, a ako tužitelj potražuje isplatu vrijednosti iste takve stvari, jer mu je primjerice uništena štetnom radnjom tuženika, tada će o žalbi u takvom sporu odlučivati sudac pojedinac županijskog suda. Slijedom navedenog zaključuje kako zakonodavac smatra da kada je riječ o novčanim tražbinama u kojima se potražuje do 100.000,00 kuna odnosno 500.000,00 kuna u trgovačkim stvarima razina pravne zaštite u žalbenom postupku može biti niža od razine pravne zaštite, kada je riječ o sporu koji se ne odnosi na potraživanje u novcu, nego na neku drugu činidbu, ali čija označena vrijednost predmeta spora ne prelazi iznose iz članka 44. stavak 2. ZPP-a, jer će u takvim sporovima i dalje povodom žalbe odlučivati vijeće suda drugog stupnja. Konačno, Sessa zaključuje kako zakonodavac očigledno smatra da su sporovi radi potraživanja u novcu jednostavniji jer u žalbenom postupku ne zahtijevaju pažnju vijeća od tri suca, već je dovoljan i jedan sudac, pa se pita zbog čega zakonodavac tada uopće postavlja granicu glede visine potraživanja u novcu i nije li se u tom slučaju zakonom moglo riješiti da u svim sporovima u kojima se potražuje isplata novčane svote u žalbenom postupku sudi sudac pojedinac.⁵²

Još oštriju kritiku zakonodavcu u svezi odredbe članka 44. stavak 2. ZPP-a upućuje Milković koji je mišljenja kako ova odredba u praksi neće polučiti namjeravane pozitivne rezultate već suprotno – negativne. Naime smatra kako se neće posebno dobiti na brzini i efikasnosti samo zato što o predmetu ne odlučuje vijeće nego pojedinac, a ovo stoga što se vijeće drugostupanjskog suda ionako obvezno sastaje jednom tjedno. Istovremeno da se povećava rizik da takve odluke (o kojima odlučuje sudac pojedinac županijskog suda) budu manje kvalitetne, jer se o njima nije vijećalo, čime da se narušava kvaliteta pravne zaštite i sigurnost stranaka. Konačno navodi kako bi bilo zanimljivo saznati (iskren!) odgovor članova

⁵¹ Preciznosti radi, treba reći kako je još prije Novele iz 2013., ZPP predviđao sudjelovanje suca pojedinca u žalbenom postupku, no u bitno manjoj mjeri. Tako je odredbom članka 467. stavak 6. ZPP-a propisano kako o žalbi protiv presude u sporovima male vrijednosti odlučuje sudac pojedinac drugostupanjskog suda.

⁵² Sessa, op. cit. (bilj. 16.), str. 373. i 374.

radne skupine predlagatelja bi li htjeli da im o sporu u kojem potražuju 90.000,00 kuna odlučuje u drugom stupnju pojedinac ili vijeće.⁵³

Dakle, vidjeli smo kako drugostupanjski sud u žalbenom postupku može biti sastavljen tako da sudi sudac pojedinac ili sudsko vijeće, odnosno sudski kolegij (tzv. kolegijalno ili zborni sudovanje). U korist pojedinačnog suđenja u žalbenom postupku ističe se brže, jeftinije i efikasnije postupanje te jači osjećaj odgovornosti. S druge pak strane, prednosti kolegijalnog suđenja (u vijeću) zasigurno su u tome što članovi kolegija – vijeća imaju zajedno više znanja nego sudac pojedinac, manja je mogućnost vanjskog utjecaja te konačno veća je neovisnost kod donošenja odluka, jer se zbog tajnosti vijećanja i glasovanja ne zna kako je pojedini član vijeća glasovao. Uvažavajući sve navedeno mišljenja smo kako je najveća prednost suđenja u vijeću u odnosu na suđenje pojedinca, u tome što troje sudaca (od kojih je sastavljeno vijeće) jednostavno imaju više teorijskog znanja i praktičnog iskustva od jednog suca, pa samim time suđenje u vijeću nedvojbeno osigurava veću kvalitetu suđenja u žalbenom postupku, odnosno viši stupanj pravne zaštite stranaka. Argumenti kako se odredbom članka 44. stavak 2. ZPP-a, osigurava brzina i efikasnost odlučivanja (sudac pojedinac odlučuje po žalbi u sporovima za isplatu do 100.000,00 kuna odnosno do 500.000,00 kuna), a da će kontrola od strane odjela županijskog suda za praćenje i proučavanje sudske prakse, pružiti jamstvo da odluke suca pojedinca drugostupanjskog suda budu objektivne i nepristrane, za nas nisu prihvatljive. Svakako, bar ne u onom opsegu koji bi opravdavao da u određenim vrstama sporova (izuzev sporova male vrijednosti), u žalbenoj fazi sudi sudac pojedinac, a ovo iz slijedećih razloga. Prije svega smatramo, a na temelju vlastitih iskustava i zapažanja, da svaki prosječan sudac drugostupanjskog suda drži do svog profesionalnog poštenja i digniteta, te kao takav jednako odgovorno pristupa odlučivanju po žalbi, bilo da sudi kao sudac pojedinac ili u vijeću. Nadalje, ne dijelimo mišljenje kako uvođenje monokratnosti u žalbeni postupak doprinosi brzini i efikasnosti suđenja, izuzev u sporovima malih vrijednosti. Naime, prije svega je za istaknuti da bez obzira je li sudac drugostupanjskog suda zadužen za pojedini predmet kao sudac izvjestitelj ili sudac pojedinac, on se mora na jednako kvalitetan način upoznati sa tvrdnjama i argumentima stranaka, odlukom i stavovima prvostupanjskog suda te sadržajem žalbe. Kod takvog stanja stvari mišljenja smo da sudsko vijeće neće sporije odlučivati o žalbama stranaka, a pogotovo ne u takvoj mjeri kakvom bi se opravdalo da u postupcima isplate do 100.000,00 kuna, odnosno 500.000,00 kuna odlučuje sudac pojedinac. U prilog ovoj tvrdnji napominjemo kako je svakom pravniku – praktičaru, koji na bilo koji način sudjeluje u parničnim postupcima (npr. kao punomoćenik stranke ili sudac) koji se vode radi isplate iznosa do 100.000,00 kuna, odnosno pred trgovačkim sudovima do 500.000,00 kuna (uz iznimku sporova male vrijednosti), jasno da među ovim postupcima ima ne mali broj onih koji su činjenično i pravno složeni. Upravo u tim pravno zahtjevnijim predmetima vijeće od trojice sudaca ne da neće sporije već će

⁵³ Milković, Darko, „Žalba i žalbeni postupak s osvrtnom na promjenu prema noveli ZPP-a iz 2013.“, u: *Nova organizacija parničnog sudovanja, Novi rokovi postupanja i obveze odvjetnika, pravnika u gospodarstvu i sudaca*, ur. Crnić, Ivica, Organizator d.o.o., Zagreb, 2013., str. 123. i 124.

u pravilu brže odlučiti o osnovanosti žalbe, jer će trojica sudaca (vijeće) prije uočiti određeni pravni problem i iznjedrati pravilno i kvalitetno rješenje, nego što će to učiniti sudac pojedinac. Konačno ni mišljenja kako će kontrola od strane odjela za praćenje i proučavanje sudske prakse ustanovljenim u drugostupanjskim sudovima pružiti jamstvo da odluke sudaca pojedinaca budu objektivne i nepristrane, makar dijelom točna, prema našem stavu nije valjan argument da se daje prednost sucu pojedincu pred vijećem prilikom odlučivanja u žalbenom postupku (dakako izuzev odlučivanja po žalbama u sporovima male vrijednosti). Pokušati ćemo ovo ukratko obrazložiti. Odredbom članka 41. stavak 1. Zakona o sudovima⁵⁴ propisano je kako predsjednik suda godišnjim rasporedom poslova određuje jednog ili više sudaca za praćenje i proučavanje prakse, dok je stavkom drugim istog članka predviđeno da ukoliko na ovim poslovima radi više sudaca, može se osnovati i poseban odjel. Tako je primjerice Godišnjim rasporedom poslova Županijskog suda u Splitu⁵⁵ određeno da suci, koji sudjeluju u radu odjela za praćenje sudske prakse: a) prate odluke drugostupanjskih vijeća u primjeni prava te usklađenosti odluka s prihvaćenom sudskom praksom i b) ukazuju na razlike vijeća ili sudaca u pravnim shvaćanjima u primjeni istih propisa i pripremanju njihova usklađivanja sa sjednicama odjela. No, suci iz odjela za praćenje sudske prakse, tzv. „Evidencija“ ne smiju utjecati na odluke sudaca pojedinaca i sudskih vijeća, na način da „prisiljavaju“ suce na mijenjaje svojih odluka ako „Evidenciji“ ne odgovaraju. Kada bi se to smjelo, onda bi „Evidencija“ postala svojevrсно „nadvijeće“ te bi sudila umjesto sudaca, što naravno nije dopušteno. Tek u slučaju da je neko pravno shvaćanje prihvaćeno na sjednici svih sudaca, odnosno sjednici građanskog odjela drugostupanjskog suda, takav bi pravni stav bio obavezan za drugostupanjska vijeća ili suce pojedince tog odijela, odnosno suda.⁵⁶

Slijedom navedenog ne vidimo opravdanog razloga za daljnju opstojnost odredbe članka 44. stavak 2. ZPP-a., koja, mišljenja smo dovodi samo do pada kvalitete odluka u sporovima na koje se odnosi. Stoga smatramo da bi je u budućim i najavljenim izmjenama i dopunama ZPP-a trebalo brisati.

5. INSTITUT SAMO JEDNOG UKIDANJA PRVOSTUPANJSKE PRESUDE – PRILOG KRITICI I PRIJEDLOZI

Odredbom članka 80. ZID ZPP/13 iza članka 366. ZPP-a, dodan je novi članak 366. u kojem odredba iz stavka 1. glasi: „Prvostupanjska se odluka u povodu žalbe može ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje najviše jedanput“. Ako pak drugostupanjski sud nađe da bi prvostupanjsku presudu trebalo ukinuti i nakon što je ona bila već jedanput ukinuta u povodu žalbe, a predmet vraćen

⁵⁴ Zakon o sudovima (Narodne novine: 28/13., 33/15., 82/15. i 82/16.), u daljnjem tekstu ZS.

⁵⁵ Dostupno na mrežnoj stranici: <http://sudovi.pravosudje.hr/zsst/index.php?linkID=2>, stanje na dan 10. listopada 2016.

⁵⁶ Arg. ex. članak 40. stavak 2. ZS-a.

prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, drugostupanjski će sud sam provesti postupak uz odgovarajuću primjenu odredaba o postupku pred prvostupanjskim sudom radi otklanjanja nedostataka, zbog kojih bi prvostupanjsku odluku trebalo ponovno ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. U tom slučaju na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 373.a do 373.c ZPP-a.⁵⁷ Iz odredbe članka 382. stavak 1. točka 3. ZPP-a za zaključiti je da bi protiv takvih odluka drugostupanjskog suda uvijek bila dopuštena redovna revizija. Institut samo jednog ukidanja prvostupanjske presude uveden je Novelom 2011. u neke postupke u kojima se ZPP-a primjenjuje supsidijarno. Tako je odredbama članka 44., 48. i 52. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2011.⁵⁸ zabrana višestrukog ukidanja uvedena u radnim, trgovačkim i obiteljskim sporovima. Novelom iz 2013. to se proširuje na sve sporove, a uz obrazloženje učinkovitijeg korištenja sudačkog potencijala i ostvarenja građansko pravne zaštite u razumnom roku.

Opća zabrana dvostrukog ukidanja prvostupanjskih odluka iz članka 366.a ZPP-a, vrlo brzo je od svog uvođenja naišla na brojnu i različitu kritiku. Tako neki autori kao prvi problem prilikom primjene ove odredbe ističu nedostatak prostora pri županijskim sudovima, a kao drugi eventualno neprofesionalno postupanje suca prvog stupnja, koji nakon što mu je ukinuta prvostupanjska presuda, ne postupa po uputi suda drugog stupnja, već jednostavno odmah vraća spis s identičnim postupkom i presudom, znajući da mu drugostupanjski sud ne može ukinuti presudu.⁵⁹ Zaista, iz razgovora s brojnim kolegama s različitih županijskih sudova zaključujemo kako problem nedostatka prostora pri županijskim sudovima radi održavanja rasprava nije zanemariv, no to svakako nije glavni prigovor odredbi kojom je dopušteno samo jedno ukidanje presude. Držimo, naime, kako svaki drugostupanjski sud raspolaže bar sa jednom prostorijom u kojoj se može na primjeren način održati rasprava, a pored toga dosadašnje iskustvo pokazuje da se drugostupanjski suci sasvim rijetko odlučuju na održavanje rasprave na drugostupanjskom sudu, (ovo ne iz razloga nedostatka prostora), pa eventualni nedostatak prostora ne bi smio predstavljati problem takvog opsega da se zbog njega otklanja provođenje rasprava pred drugostupanjskim sudom. Primjera radi navedimo kako Županijski sud u Splitu, na čijem građanskom odjelu radi trideset sutkinja/sudaca, raspolaže na ovom odjelu sa devet prostorija adekvatnih za održavanje rasprava (osam sudnica predsjednica/predsjednika vijeća, te jedna sudnica predviđena posebno za održavanje rasprava), no rasprave pred ovim sudom u smislu odredbe članka 373.b ZPP-a održavaju se sasvim iznimno o čemu će još biti riječi u nastavku ovog rada. Usput spomenimo kako je problem eventualnog nedostatka prostora pri županijskim sudovima ublažen Novelom iz 2013. kojom je propisana mogućnost izvođenje dokaza pred sucem izvjestiteljem drugostupanjskog suda u zgradi prvostupanjskog suda.

⁵⁷ Članak 366.a, stavci 2. i 3. ZPP-a.

⁵⁸ Zakon o izmjenama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 57/11.).

⁵⁹ Milković, op. cit. (bilj. 52.), str. 121.

No, od mogućeg nedostatka prostora pred županijskim sudovima svakako je puno ozbiljniji problem moguće postupanje dijela sudaca prvog stupnja, koji znajući da im se odluka ne može po drugi put ukinuti, provedu manjkav postupak i ponovno donesu presudu a da uopće nisu ni postupili po uputama drugostupanjskog suda ili su postupili tek „*pro forma*“. Razlozi za ovakvo eventualno ponašanje sudaca prvostupanjskih sudova mogu biti raznovrsni, no smatramo kako bi glavni razlog trebalo tražiti u trenutnom sustavu ocjenjivanja sudaca i razloga za njihovu stegovnu odgovornost. Problem je dubok i zahtjeva posebno razmatranje, ali i ovdje je o tome potrebno reći nekoliko riječi. Suci, izuzev sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske, ocjenjuju se u postupku imenovanja na drugi sud i kada se kandidiraju za predsjednika suda.⁶⁰ Između kriterija, pomoću kojih sudačko vijeće ocjenjuje rad sudaca, jest i broj odluka, što ih je sudac donio, u odnosu na broj odluka, koje je trebao donijeti na temelju okvirnih mjerila.⁶¹ Odredbom članka 98. ZS-a propisano je kako Metodologiju izrade ocjene obnašanja sudačke dužnosti donosi Državno sudbeno vijeće, dok je odredbom članka 99. istoga zakona određeno, kako su ocjene obnašanja sudačke dužnosti slijedeće: izvrsno obnaša sudačku dužnost, vrlo uspješno obnaša sudačku dužnost, uspješno obnaša sudačku dužnost, zadovoljavajuće obnaša sudačku dužnost i nezadovoljavajuće obnaša sudačku dužnost. Analizirajući odredbe Metodologije izrade sudaca⁶² koje je Državno sudbeno vijeće donijelo 6. rujna 2012., lako je uočiti kako glavninu bodova (60 %), koji se odnose na rezultate rada, i prema kojima se ocjenjuje rad suca – isti može ostvariti upravo s obzirom na broj odluka što ih je donio. Kod takvog stanja stvari ne treba čuditi što će određeni broj sudaca dati prednost kvantiteti, a ne kvaliteti odluka (koja je također kriterij pri ocjenjivanju), pogotovo u situacijama kada mu zbog zabrane dvostrukog ukidanja odluka drugostupanjski sud ne može ukinuti nezakonitu presudu, pa ona, iako nekvalitetna i nezakonita, ne ulazi u statistiku suca. No, ono što je uvjetno rečeno opasnije od navedenog, a za pitanje kvalitetnog rada suca na predmetu u kojem mu je odluka već jednom ukinuta, jesu razlozi i praksa pokretanja stegovnog postupka prema sucima. Odredbom članka 62. Zakona o Državnom sudbenom vijeću⁶³ propisano je kako sudac odgovara za počinjena stegovna djela, između kojih je istaknuto neuredno obnašanje sudačke dužnosti. Unutar neurednog obnašanja sudačke dužnosti, odredbom članka 62. stavka 3. točka 3 ZDSV-a posebno je istaknuto, kako će se stegovni postupak protiv suca pokrenuti, ako je bez opravdanog razloga broj odluka, koje je donio u jednogodišnjem razdoblju, bitno ispod broja odluka utvrđenim okvirnim mjerilima za rad sudaca. S druge pak strane slaba kvaliteta odluka, odnosno preveliki broj odluka, koje su ukinute od strane drugostupanjskog suda, (pa bilo to primjerice i 80%) nije posebno apostrofirani razlog za pokretanje stegovnog postupka. Osim toga, prema važećim

⁶⁰ Članak 96. stavak 1. ZS-a.

⁶¹ Članak 97. stavak 1. točka 1. ZS-a.

⁶² Metodologija izrade ocjene sudaca, dostupno na mrežnoj stranici: http://www.dsv.pravosudje.hr/indeks.php/dsv/media/files/metodologija_izrade_ocjene_suda, stanje na dan 1. listopada 2016.

⁶³ Zakon o Državnom sudbenom vijeću (Narodne novine br. 116/10., 57/11., 130/11., 13/13., 28/13. i 82/15), u daljnjem tekstu ZDSV.

Okvirnim mjerilima za rad sudaca⁶⁴ iz prosinca 2012., koje je na prijedlog Opće sjednice Vrhovnog suda Republike Hrvatske donio ministar pravosuđa, propisano je koliko odluka tijekom jedne godine mora donijeti sudac prvostupanjskog suda. Po našem skromnom mišljenju propisana norma gotovo pa da se ne može ostvariti u okviru redovnog radnog vremena, a da se pri tome postigne koliko-toliko prihvatljivi postotak kvalitetnih zakonitih odluka koje neće u žalbenom postupku biti ukinute. Svakako je za napomenuti da prema saznanjima ovog autora, koji na mrežnim stranicama Državnog sudbenog vijeća prati njegov rad, nije rijetkost da se protiv sudaca vode stegovni postupci, ukoliko nisu u jednogodišnjem razdoblju donijeli određeni broj odluka. Slijedom navedenog nije teško predvidjeti kako će određeni broj sudaca pod teretom norme i u strahu da se u slučaju njezinog neispunjavanja protiv njega ne pokrene stegovni postupak, u predmetima u kojima mu se ne može po drugi put ukinuti odluka, pribjeći što bržem zaključenju glavne rasprave i donošenjem presude, bez obzira je li pritom u cijelosti postupio po uputi drugostupanjskog suda. Ovdje je samo usput za napomenuti kako dijelimo mišljenje onih autora što kritiziraju praksu po kojoj se ocjenjivanje i učinkovitost rada suca ocjenjuje prema broju riješenih sudskih postupaka, nego da to može biti samo kvaliteta izrađenih sudskih odluka, i to posebice u onom dijelu koji se odnosi na pitanje objektivnosti suca.⁶⁵

Posebno oštru kritiku zabrane ukidanja prvostupanjskih odluka više od jednom, upućuje Opatić. On u bitnome smatra kako se zabrana dvostrukog ukidanja prvostupanjskih odluka neće toliko reflektirati na drugostupanjsko sudovanje ali da će to predstavljati dodatni udar na ustavnu ulogu i položaj Vrhovnog suda Republike Hrvatske, a da se ova zabrana može promatrati i kroz prizmu ograničavanja ustavnog prava na žalbu. Također upozorava i na okolnost da je statistički promatrano dvostruko ukidanje drugostupanjskih odluka prisutno u gotovo u minornom broju u odnosu prema ukupnom broju predmeta, pa takvu zabranu da nije trebalo ni uvoditi.⁶⁶ Zanimljivo je napomenuti kako je i sam Vrhovni sud Republike Hrvatske izrazio sumnju u korisnost odredbi o zabrani žalbenom sudu da višekratno ukida prvostupanjske odluke, što je izraženo u njegovom mišljenju o Nacrtu prijedloga ZID ZPP/11, u kojem je predloženo da se ta odredba briše. U kontekstu zabrane ukidanja prvostupanjskih odluka više od jedan put i mogućnosti drugostupanjskog suda da u takvim slučajevima sam provede raspravu (članak 373.b ZPP-a), zanimljivo je spomenuti iskustva sa Županijskog suda u Velikoj Gorici i Županijskog suda u Splitu. Tako Opatić navodi kako na Županijskom sudu u Velikoj Gorici nije od stupanja na snagu Novele ZPP-a 2011. zabilježen slučaj da bi povodom rješavanja

⁶⁴ Okvirna mjerila za rad sudaca, dostupno na mrežnoj stranici: <https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pravo%20na%20pristup%20infor.>, stanje na dan 1. listopada 2016.

⁶⁵ Vidi: Sesar, Milijan; Šustić, Kristijan, „Ocjenjivanje rada sudaca u Hrvatskoj, Sloveniji, Austriji, SR Njemačkoj i Švicarskoj s posebnim osvrtom na Okvirna mjerila za rad sudaca (2007.) i Metodologiju izrade ocjene sudaca (2007.)“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 45. broj 3., 2008., str. 525-535.

⁶⁶ Opatić, Nikola, „Neke posljedice uvođenja zabrane dvostrukog ukidanja sudskih odluka tijekom građanskog parničnog postupka“, u: *Godišnjak*, Hrvatsko društvo za građansko-pravne znanosti i praksu, Organizator, Zagreb, 2013., str. 553.

žalbi u radnim i obiteljskim sporovima u kojima je već jednom bilo suđeno bila zakazana drugostupanjska rasprava radi otklanjanja nedostataka iz prvostupanjskog postupka.⁶⁷ Još zanimljivije je i “svježije” iskustvo sa Županijskog suda u Splitu, drugog po veličini županijskog suda u Republici Hrvatskoj. U razgovoru koji je ovaj autor, za potrebe ovog rada, u rujnu 2016. obavio sa svih osam predsjednika građanskih vijeća na ovom sudu, došao je do saznanja kako su od 2011. do rujna 2016. na Županijskom sudu u Splitu tek u dva slučaja održane rasprave pred ovim sudom, i to stoga što zbog zabrane dvostrukog ukidanja prvostupanjskih odluka nije postojala mogućnost da se pobijana prvostupanjska odluka ukine još jednom.

Odredba članka 366.a stavak 1. ZPP-a govori općenito o zabrani ukidanja prvostupanjskih odluka više od jedanput, no bilo bi pogrešno zaključiti da se to odnosi na sve prvostupanjske odluke. Tako Grbin smatra kako se navedena odredba ne primjenjuje kad drugostupanjski sud ukida prvostupanjsku presudu i odbacuje tužbu (članak 369. stavak 2. i u određenim slučajevima stavak 3. ZPP.a) te kad drugostupanjski sud ukida prvostupanjsku presudu, ali niti odbacuje tužbu, niti predmet vraća prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje (članak 369. stavak 5. ZPP-a). U tim slučajevima, mada je prvostupanjska presuda ukinuta, ne dolazi u obzir ponovni postupak pred prvostupanjskim sudom, jer se tada ukidnim rješenjem žalbenog suda postupak pravomoćno završava.⁶⁸ Sve navedeno je naravno krajnje logično. No, zanimljiv je i potpuno opravdan Zaključak broj 5 sa sastanka predsjednika Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova Republike Hrvatske održanog 16. i 17. rujna 2015. Tako se u ovom zaključku navodi, kako nemogućnost ukidanja prvostupanjske odluke i vraćanje predmeta prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje u povodu žalbe više od jedanput (čl. 366.a stavak 1. ZPP-a) – odnosi se samo na meritorne odluke, dok se ta nemogućnost ne odnosi na procesna rješenja, te na presude zbog izostanka i presude zbog ogluhe.⁶⁹ Smatramo, iako je to u navedenom zaključku propušteno izričito navesti, da se nemogućnost ukidanja prvostupanjske odluke i vraćanje predmeta prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, ne odnosi i na presudu na temelju priznanja, te na presudu na temelju odricanja, jer i prilikom donošenja ovih odluka prvostupanjski sud zapravo ne provodi dokazni postupak i ne utvrđuje činjenično stanje.⁷⁰

Slijedom navedenog u ovom kratkom razmatranju problematike nedopuštenosti ponovnog ukidanja prvostupanjskih odluka, usudujemo se predložiti potpuno

⁶⁷ Ibidem, str. 555.

⁶⁸ Grbin, Ivo, „Pravni lijekovi“, u: *Novosti u parničnom postupku*, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 57/11.), ur. Crnić, Ivica, Organizator d.o.o., Zagreb, 2011., str. 112.

⁶⁹ Zaključak pod poslovnim brojem Su-IV-246/2015 od 17. rujna 2015. dostupan na mrežnim stranicama Vrhovnog suda Republike Hrvatske: <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=473>, stanje od 1. listopada 2016.

⁷⁰ Pravni stav da se nemogućnost ukidanja prvostupanjske odluke i vraćanje predmeta prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje u povodu žalbe više od jedanput, ne odnosi konkretno na presudu zbog ogluhe, iskazan je i u odluci Županijskog suda u Splitu, poslovni broj: GžR-317/2016 od 2. lipnja 2016. – izvorno.

ukidanje odredbe članka 366.a ZPP-a, jer smatramo da štetne posljedice ove zabrane odnose prevagu nad eventualnom koristi. U svakom slučaju držimo da i dosadašnja praksa sudova pokazuje, kako propis da se prvostupanjska odluka povodom žalbe može ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje najviše jedanput, ne pridonosi bitno ubrzanju postupka i njegovoj ekonomičnosti, dok s druge strane šteti njegovoj kvaliteti, a time i kvaliteti presuda, kojom se prvostupanjski postupak okončava. No, ukoliko je ovaj prijedlog moguće preradikaln, tada se zalažemo da se odredba članka 366.a stavak 1. ZPP-a, izmijeni na način da drugostupanjski sud može u povodu žalbe dvaput ukinuti prvostupanjsku presudu i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, a ne kao do sada samo jedanput. To bi omogućilo županijskom sudu da nakon što je po drugi puta ukinuo prvostupanjsku presudu, naredi da se sukladno odredbi članka 370. ZPP-a glavna rasprava održi pred drugim sucem pojedincem prvostupanjskog suda. Naime, u slučaju kada je evidentno da sudac prvostupanjskog suda i nakon ukidne odluke ponovno nije bio u stanju provesti kvalitetan postupak i obrazložiti presudu, bar u toj mjeri da je drugostupanjski sud može preinačiti, ako već ne potvrditi, tada je sasvim opravdano „dodijeliti“ predmet u rad drugom sucu, a kako bi se izbjegla situacija da onaj prvi sudac ustraje u manjkavom i nezakonitom vođenju postupka. U tom kontekstu svakako bi Okvirnim mjerilima za rad sudaca trebalo predvidjeti da u situaciji kada drugostupanjski sud više ne može ukinuti odluku prvostupanjskog suda zbog zabrane višestrukog ukidanja odluke (bilo jedanput ili po našem prijedlogu dvaput), a takvu odluku zbog nekvalitetnog postupka i njezine nezakonitosti, ne može ni potvrditi niti preinačiti, već mora sam provesti raspravu, tada da se takva odluka sucu prvostupanjskog suda računa u „ukidnu“ statistiku. Na ovaj način bi se prvostupanjski sudac, iako zna da mu se odluka zbog zabrane višestrukog ukidanja ne može još jednom ukinuti, posebno motivirao da ponovljeni postupak provede kvalitetno, pri tome ozbiljno razmotri upute drugostupanjskog suda i konačno napiše valjanu presudu uz dostatno obrazloženje. Konačno, ukoliko i nadalje opstane institut nedopuštenosti ponovnog ukidanja prvostupanjskih odluka, bilo u sadašnjem obliku ili nešto modificiranom, kao što se u ovom radu predlaže, svakako plediramo da se u budućim izmjenama i dopunama ZPP-a jasno navede, kako se ta nemogućnost odnosi samo na meritorne odluke, a sve na tragu već navedenog Zaključka br. 5 sa sastanka predsjednika Građanskog odjela Vrhovnog suda s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova RH od 16. i 17. rujna 2015.

6. MOGUĆNOST NEOBRAZLAGANJA ODLUKA DRUGOSTUPANJSKOG SUDA

Već smo naveli kako je opća zabrana ukidanja prvostupanjskih odluka više od jedanput naišla na brojnu i različitu stručnu kritiku. Međutim, mogućnost da drugostupanjski sud u određenim situacijama uopće ne obrazlaže svoju odluku naišla je na još oštriju i snažnim argumentima protiv te mogućnosti, potkrijepljenu

kritiku. Naime, odredbom članka 82. ZID ZPP/13 u članku 375. ZPP-a dodan je stavak 5. koji glasi: „Ako se presudom žalba odbija, u obrazloženju presude drugostupanjski sud neće posebno obrazlagati presudu u slučaju da prihvaća činjenično stanje utvrđeno prvostupanjskom presudom, kao i primjenu materijalnog prava“. Dakle, za primjenu ove odredbe potrebno je kumulativno ispuniti obje pretpostavke, a to su da drugostupanjski sud prihvaća činjenično stanje utvrđeno prvostupanjskom presudom, te da prihvaća i primjenu materijalnog prava. Očigledno je kako je zakonodavac ovom odredbom htio postići da se skрати vrijeme izrade drugostupanjske odluke, što jasno dovodi i do skraćenja drugostupanjskog postupka u cjelini. No, očigledno je kako je pri tome zanemario čitav niz štetnih posljedica koje je ova odredba izazvala. Držimo kako je sveobuhvatnu i najtemeljitiyu kritiku ovog instituta dao Crnić koji je podnio i prijedlog za ocjenu suglasnosti ove novele s Ustavom RH. On tako navodi kako ova novela otvara pitanje – prestaje li sudska praksa biti javno dobro, odnosno je li opravdano da žalbeni sudovi u parničnom postupku ne moraju obrazlagati svoje odluke? Naime, on drži kako upravo iz obrazloženja presuda drugostupanjskih sudova (a osobito Vrhovnog suda) svaka zainteresirana osoba može dobiti informaciju, kako će se u određenoj situaciji protumačiti određeni pravni odnos ili pravna norma. No, sada u situaciji kad drugostupanjski sudovi ne moraju obrazlagati neke svoje odluke, niti moraju javno objaviti prvostupanjsku presudu na koju se pozivaju, njihovo pravno stajalište postaje dostupno samo strankama u konkretnom parničnom postupku. Crnić potpuno pravilno i logično primjećuje da „nitko dakle, osim parničnih stranaka u konkretnom predmetu ne može saznati sa čim se to drugostupanjski sud činjenično i pravno slaže, koje pravno stajalište smatra zakonitim i kako je protumačio neki propis“. ⁷¹ U tom smislu ističe kako je obrazloženje svake sudske presude iznimno važno s gledišta ostvarenja vladavine prava kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske (članka 3. Ustava RH), a isto da vrijedi i s gledišta zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda – poglavlje III Ustava RH, osobito jednakosti svih pred zakonom (članak 14. stavak 2. Ustava RH), jednakosti svih pred sudovima (članak 26. Ustava RH) i prava na pravično suđenje (članak 29. stavak 1. Ustava RH). Interesantno je istaknuti i njegovu opasku kako ova zakonodavna intervencija (mogućnost neobrazlaganja odluka drugostupanjskog suda) ostavlja mogućost zaključka da se njome zapravo htjelo popravljati, „izglancati“ statistička slika o radu sudova. ⁷² Čini nam se da je sasvim blizu istini. Pored od Crnića izvrsno prepoznatih razloga o neustavnosti predmetne odredbe (članka 375. stavak 5. ZPP-a), za navesti je još jedan razlog, koji nije tako snažan, kao prethodno istaknuti ali koji na određeni način govori o nepravilnosti odredbe o neobrazlaganju drugostupanjskih presuda. Naime, stranka koja podnosi žalbu protiv prvostupanjske presude, u predmetu čija je vrijednost predmeta spora označena sa primjerice 11.000.000,00 kuna, (a koju joj žalbu sastavlja punomoćnik – odvjetnik), sukladno Tarifnim brojevima 7., 10.,

⁷¹ Crnić, Ivica, „Trebali ukinuti Vrhovni sud i drugostupanjske parnične sudove“, u: *Godišnjak* 21, Hrvatsko društvo za građansko-pravne znanosti i praksu, Organizator, Zagreb, 2014., str. 717. i 718.

⁷² Ibidem, str. 713. i 714.

42. i 50. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika,⁷³ ima trošak sastava žalbe od 125.000,00 kuna. Postavljamo opravdano pitanje je li stranka koja plaća takav iznos zaslužuje od drugostupanjskog suda da se bar u kratkim crtama osvrne na njezine žalbene razloge, a ne da se tek pozove na odredbu članka 375. stavak 5. ZPP-a i time izbjegne, pa i najkraće obrazloženje svoje odluke? Odgovor se nameće sam po sebi. Stranka zaslužuje obrazloženje i osvrst na svoje suvisle i argumentirane žalbene navode. Ovdje smo namjerno kao primjer uzeli postupak u kojem je vrijednost predmeta spora visoka, kako bi zorno prikazali svu nepravdičnost ove odredbe, ali jasno, isto pravo na obrazloženje odluke drugostupanjskog suda ima i svaka druga stranka, koja ima trošak sastava žalbe od 5.000,00 kuna ili uopće nema trošak. Neodrživost predmetne odredbe članka 375. stavak 5. ZPP-a, izgleda da je prepoznata i u krugovima koji rade na izmjenama i dopunama ZPP-a, pa je tako u Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2016. predloženo da se ova odredba briše. Stoga držimo nepotrebnim daljnje obrazlaganje svih manjkavosti i štetnih posljedica, koje ova odredba uzrokuje, pa tek zaključno kažimo kako je u uvjetima pravne nesigurnosti, koja je još prisutna u Republici Hrvatskoj nužno da i drugostupanjski sudovi obrazlažu svoje odluke.

7. NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU IZ 2016. – NEKA RAZMIŠLJANJA I PRIJEDLOZI

Na temelju ukupno sedamnaestogodišnjeg iskustva ovog autora kao suca prvo općinskog, a potom i županijskog suda, odgovorno tvrdimo kako su drugostupanjski sudovi, kada su ukidali pobijane presude prvostupanjskih sudova, zbog apsolutno bitnih povreda parničnog postupka, to u najvećem broju činili zbog bitne povrede određene odredbom članka 354. stavak 2. točka 11., a na koju drugostupanjski sud pazi po službenoj dužnosti. Radi se o povredi, koja postoji ako presuda ima nedostataka, zbog kojih se ne može ispitati, a osobito ako je izreka presude nerazumljiva, ako proturječi sama sebi ili razlozima presude, ili ako presuda nema uopće razloga, ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama, ili su ti razlozi nejasni ili proturječni, ili ako o odlučnim činjenicama postoji proturječnost između onoga što se u razlozima presude navodi o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima danim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika.

U posljednjem Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2016., dalje Nacrt prijedloga ZID ZPP/16, koji je pisac ovih redaka imao priliku vidjeti, člankom 46. predviđena je manja izmjena u odredbi članka 354. stavak 2. točka 11. ZPP-a, tako da bi prema Nacrtu prijedloga ZID ZPP/16 odredba trebala glasniti: „ako presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati, a osobito ako je izreka presude nerazumljiva, ako proturječi sama

⁷³ Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (Narodne novine br. 142/12. i 103/14.), u daljnjem tekstu, Tarifa.

sebi ili razlozima presude, ili ako presuda nema razloga o odlučnim činjenicama, ili ako o odlučnim činjenicama postoji proturječnost između onoga što se u razlozima presude navodi o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima danim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika“. Slijedom navedenog prema navedenom nacrtu prijedloga, promjena bi se odnosila na dio odredbe članka 354. stavak 2. točka 11. ZPP-a u kojem se kao jedan od razloga bitne povrede odredaba parničnog postupka navodi i situacija: „ako presuda nema uopće razloga, ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama ili su ti razlozi nejasni ili proturječni“, i to na način da se sada u Nacrtu prijedloga ZID ZPP/16, predlaže izmjena navedenog dijela slijedećim sadržajem: „ako presuda nema uopće razloga o odlučnim činjenicama“. No, dok se ova izmjena ne čini tako važnom, druga predložena izmjena koja se tiče granica ispitivanja prvostupanjske presude mogla bi imati dalekosežne loše posljedice na postupanje drugostupanjskog suda po žalbi. Naime, odredbom članka 47. Nacrta prijedloga ZID ZPP/16 predviđeno je da se u članku 365. stavak 2. ZPP-a, točka 11. mijenja na način da glasi: „Drugostupanjski sud ispituje prvostupanjsku presudu u granicama razloga navedenih u žalbi pazeći po službenoj dužnosti na bitne povrede odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. točka 2., 4., 8., 9., 13. i 14. ovog Zakona i na pravilnu primjenu materijalnog prava, osim u odnosu na primjenu materijalnog prava u odluci o troškovima postupka“. Dakle, razvidno je kako prema Nacrtu prijedloga ZID ZPP/16, drugostupanjski sud više ne bi po službenoj dužnosti pazio na bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 11. kako je to sada predviđeno u ZPP-u. Nije nam poznato što je radnu skupinu za izradu ZID ZPP-a/16 nagnalo na ovaj prijedlog, no za pretpostaviti je kako su pri tome imali na umu postojanje članka 373.a ZPP-a. Naime, odredbom članka 373.a stavak 3. ZPP-a propisano jest kako u slučaju, da su ispunjeni uvjeti za donošenje presude iz stavka 1. ovog članka, drugostupanjski sud može je donijeti i ako nađe da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. točke 11. ovoga Zakona. No, potpuno se slažemo s onim autorima koji ističu kako im se čini da slučajevi u kojima bi drugostupanjski sud mogao meritorno odlučivati o prvostupanjskoj presudi, koja se ne može ispitati zapravo i ne postoje.⁷⁴ Dakle, realno, drugostupanjski bi sud u slučaju postojanja povrede iz odredbe članka 354. stavak 2. točka 11. ZPP-a, prema sadašnjoj zakonskoj regulaciji, imao na raspolaganju dvije mogućnosti. Prva je da makar i po službenoj dužnosti ukine prvostupanjsku presudu, zbog bitne povrede parničnog postupka predviđene odredbom članka 354. stavak 2. točka 11. ZPP-a i vrati predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Druga je mogućnost da primijeni odredbu članka 373.b. stavak 3. ZPP-a.⁷⁵ čija je primjena iz različitih razloga, vezana za niz teškoća, a jednim dijelom, koji se odnosi na izvođenje dokaza pred sucem izvjestiteljem drugostupanjskog suda, uopće nije zaživjela u praksi. Na to je upozorio i Grbin, kazavši kako ne bi

⁷⁴ Grbin, Ivo, „Pravni lijekovi“, u: *Novosti u parničnom postupku*, ur. Crnić, Ivica, Organizator, Zagreb, 2011. str. 109.

⁷⁵ Odredbom članka 373.b stavak 3. ZPP-a propisano je kako vijeće drugostupanjskog suda može odlučiti da se određeni dokazi izvedu u sudskoj zgradi prvostupanjskog suda pred sucem izvjestiteljem drugostupanjskog suda. Ako za to postoje važni razlozi, vijeće drugostupanjskog suda može odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred sucem pojedincem ili predsjednikom vijeća prvostupanjskog suda.

želio biti zloguka sova, ali da se boji kako će odredbe članka 373.b. st. 3. i 4. (kao uostalom i one iz stavka 1. i 2. istog članka) ostati mrtvo slovo na papiru, a da bi se institut drugostupanjske rasprave prihvatio, kako se moraju uz ostalo osigurati potrebni sudački kadrovi i materijalna sredstva. Pored toga izrazio je bojazan da bi drugostupanjska rasprava mogla negativno utjecati na ažurnost drugostupanjskih sudova.⁷⁶ Slijedom navedenog čini nam se sasvim neprimjerenim izostaviti bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 11. s popisa onih bitnih povreda postupka na koje drugostupanjski sud pazi po službenoj dužnosti (kako se to predlaže u Nacrtu prijedloga ZID ZPP/16). U protivnome, ukoliko bi prvostupanjski sud donio presudu, koja ima takvih nedostataka da se ne može ispitati, da je izreka presude nerazumljiva, a stranka unatoč tome takvu presudu žalbom ne bi pobijala iz tih razloga, drugostupanjski sud bi vrlo vjerojatno bio doveden u situaciju da mora postupiti sukladno odredbi članka 373.b stavak 3. ZPP-a, što zasigurno nije dobro rješenje, a posebno ne u slučaju kada bi drugostupanjski sudovi češće morali posezati za primjenom te odredbe. No, postavlja se još jedno pitanje, a to je što učiniti u slučaju kada vijeće drugostupanjskog suda ocijeni da se primjenom odredbe članka 373.b stavak 3. ZPP-a, uopće ne može otkloniti bitna povreda parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 11. ZPP-a? To bi dovelo drugostupanjski sud u vrlo složenu situaciju, te bi morao ovisno od svakog pojedinog slučaja tražiti neka koliko-toliko prihvatljiva rješenja za izlaz iz situacija, koje mogu nastati ukoliko se na bitnu povredu odredbi parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 11. ZPP-a više ne bi pazilo po službenoj dužnosti.

Za osvrnuti se i na izmjenu koju predviđa Nacrt prijedloga ZID ZPP/16, a prema kojoj drugostupanjski sud više ne bi po službenoj dužnosti pazio na primjenu materijalnog prava u odluci o troškovima postupka, što bi bila iznimka od pravila da je žalbeni sud uvijek dužan po službenoj dužnosti paziti na pravilnu primjenu materijalnog prava (neovisno o tome je li riječ o primjeni prisilnih ili dispozitivnih pravila).⁷⁷ Ne slažemo se s ovim prijedlogom radne skupine.

Grbin s pravom primjećuje kako je obavljanje sudbene djelatnosti vezano za mnogobrojne izdatke, jer ono angažira znatan ljudski rad i materijalna sredstva, što izaziva troškove ne samo za državu već i za sudionike u postupku.⁷⁸ Za parnične stranke je stoga od prvorazredne važnosti pitanje snošenja tih troškova, posebno u postupcima u kojima je vrijednost predmeta spora visoka ili u kojima su poduzete brojne parnične radnje od strane punomoćnika stranaka koji su odvjetnici. Primjerice u parnici čija je vrijednost predmeta spora, uzмимо opet, 11.000.000,00 kuna stranka koju zastupa odvjetnik, samo za sastav tužbe i zastupanja na 3 ročišta za glavnu raspravu ima trošak od 500.000,00 kuna, a ovo sukladno T. br. 7., 9., 42. i 50. Tarife. Stoga smatramo kako ne bi bilo opravdano zakonsko rješenje kojem bi drugostupanjskom sudu bila uskraćena mogućnost da po službenoj dužnosti pazi na

⁷⁶ Grbin, op. cit. (bilj. 36.), str. 111.

⁷⁷ Arg. ex. članak 365. stavak 2. ZPP-a.

⁷⁸ Grbin, Ivo, „Troškovi parničnog postupka“, u: Crnić, Ivica; Grbin, Ivo; Sessa, Đuro, *Zatezne kamate u slučaju naknade štete i iz odnosa osiguranja, Troškovi parničnog postupka, Zastara i novi Zakon o obveznim odnosima*, Organizator, Zagreb, 2008., str. 80.

primjenu materijalnog prava u svezi odluke o troškovima postupka. Naime, na taj način bi se ograničila mogućnost provjere prvostupanjskih odluka, a time i pravna zaštita parničnih stranaka, u svezi s tim, za njih, često prevažnog pitanja. S druge pak strane držimo da sadašnje zakonsko rješenje po kojem drugostupajski sud po službenoj dužnosti pazi na pravilnu primjenu materijalnog prava, pa i u svezi s odlukom o troškovima postupka, ne opterećuje posebno drugostupajski sud niti pridonosi dugotrajnosti postupka.

U tom našem kratkom osvrtu na Nacrt prijedloga ZID ZPP/16, kažimo nešto i o jednoj bitnoj povredi odredbe parničnog postupka, na koju sud prema postojećoj zakonskoj regulativi ne pazi po službenoj dužnosti, a smatramo da bi trebao. Naime, odredbom članka 354. stavak 2. točka 1. ZPP-a, propisano je, pored ostalog, kako bitna povreda parničnog postupka uvijek postoji, ako je u donošenju presude sudjelovala osoba, koja nema svojstvo suca. Zanimljivo je primijetiti kako Dika smatra da je ZID ZPP-om/03 neobjašnjivom greškom predviđeno da drugostupajski sud ne pazi po službenoj dužnosti na okolnost da je u donošenju presude sudjelovala osoba koja nema svojstvo suca, iako bi takvu presudu trebalo smatrati nepostojećom.⁷⁹ Suglasni smo s mišljenjem, kako je veliki propust zakonodavca da ovu povredu odredaba parničnog postupka nije tretirao kao onu na koju sud pazi po službenoj dužnosti. No, isto tako smatramo kako nije riječ o slučajnoj greški, jer zakonodavac nije mijenjao taj propis ni 2008. niti 2011. pa ni 2013. kada su rađene Novele ZPP-a. i kada se zasigurno, da je bilo volje, taj propis mogao izmijeniti. Kako bilo, presudu koju je donijela osoba koja nema svojstvo suca, trebalo bi smatrati nepostojećom, iako u pravnoj doktrini ne postoji suglasnost postoje li pored pobjojnih odluka i tzv. nepostojeće, kao takvi akti koji u pogledu nastanka i sadržaja imaju toliko velike nedostatke da ih se uopće ne bi moglo smatrati sudskim odlukama.⁸⁰ Kako u našem ZPP-u nema odredbi o nepostojećoj presudi, i kako se problem takvih odluka pojavljuje u sudskoj praksi vrlo rijetko, smatramo da bi radi osiguranja bolje pravne zaštite, bilo dostatno izmijeniti odgovarajuće odredbe ZPP-a, na način da drugostupajski sud po službenoj dužnosti pazi na ovu bitnu povredu (kada u donošenju presude sudjeluje osoba koja nema svojstvo suca), a ne kao do sada samo u slučaju da je stranka takvu povredu postupka istaknula kao žalbeni razlog.

Konačno, u ovom kratkom osvrtu na Nacrt prijedloga ZID ZPP-a/16 ponovimo kako pozdravljamo predloženo brisanje odredbe članka 375. stavak 5. ZPP-a koja je omogućavala drugostupajskom sudu da ne obrazlaže svoje presude u slučaju da prihvaća činjenično stanje utvrđeno prvostupajskom presudom, kao i primjenu materijalnog prava.

⁷⁹ Dika, op. cit. (bilj. 41.), str. 68.

⁸⁰ O nepostojećoj presudi (tzv. nepresudi) kao odluci koju bi donijela osoba koja nema svojstvo suca vidi: Rechberger, Walter H.; Simotta, Daphne A., „Zivilprozessrecht, Erkenntnisverfahren“, 5. Auflage, Wien, 2000., str. 437.

8. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Nezakonitim se odlukama prvostupanijskih sudova ugrožavaju ciljevi pravnog poretka prije svega, zakonitost i pravednost, a takve odluke slabe i povjerenje stranaka u pravosudni sustav. Stoga moderni pravosudni sustavi, baš kao i onaj naše zemlje, predviđaju mogućnost otklanjanja sudskih grešaka i nepravilnosti putem žalbenog postupka, u kojem drugostupanijski sud preispituje i provjerava pravilnost postupanja prvostupanijskih sudova i zakonitost njihovih odluka. Pravna regulacija žalbenog postupka trebala bi strankama osigurati ekonomičnu i brzu pravnu zaštitu, ali vodeći pri tome računa da želja za ekspeditivnošću ne ugrozi kvalitetu sudskih odluka, a s time ni pravnu sigurnost te vladavinu prava.

Zakonodavna aktivnost u domeni parničnog procesnog prava posljednjih je godina u Republici Hrvatskoj bila vrlo živa. Tako je i postupak po žalbi doživio niz promjena od kojih je za istaknuti promjene u sustavu suda koji odlučuje po žalbama, pa zabranu ukidanja prvostupanijskih odluka više od jedanput, te mogućnost neobrazlaganja drugostupanijskih odluka. Mišljenja smo, nažalost, kako je kod posljednjih novela ZPP-a, koje se tiču i postupka po žalbi, bilo dosta improvizacije, te da je izostala ona stručna usklađenost s odgovornim radom na poboljšanju parničnog postupka, a unutar njega i na unapređenju žalbenog postupka. Čini nam se da je naš zakonodavac, posebno novelama iz 2011. i 2013. izvršio brzoplete intervencije u žalbenom postupku, prvenstveno se vodeći željom za brzinom postupanja i vlastitim očekivanjem da sudovi prikažu takve statističke podatke u kojima će se posebno isticati veliki broj riješenih predmeta i potvrđenih presuda prvostupanijskih sudova. O kvaliteti samog postupka po žalbi i samih presuda, izgleda da je vodio manje računa. Kako bi takvo stanje ispravili na način da žalbeni postupak ispuni svoju temeljnu svrhu, a to je pružanje kvalitetne pravne zaštite stranaka, pri tome ne zaboravljajući i načelo ekonomičnosti – ponudili smo u ovom radu neke konkretne prijedloge. Naravno, ovaj autor ne pretendira da su njegovo razmatranje problematike žalbenog postupka i prijedlozi za njegovo poboljšanje jedini mogući i ispravni. No, ljepota parničnog zvanja, pored ostalog i jest u tome što postoje različita pravna shvaćanja o istim institutima, a ovaj autor naravno dopušta da su moguća i drugačija tumačenja pravnih pitanja s kojima smo se u ovom radu bavili i kvalitetniji prijedlozi za unapređenje našeg žalbenog postupka. Na kraju je potrebno reći da neovisno o tome hoćemo li i kada doživjeti poboljšanje našeg parničnog postupka, pa unutar njega i postupka po žalbi, potrebno je dosljedno u praksi primjenjivati postojeće odredbe. Naime, često se odredbe, koje postoje ne primjenjuju na odgovarajući način. U tom kontekstu istaknimo da dok postoji odredba članka 375. stavak 5. ZPP-a (mogućnost neobrazlaganja presuda) treba je tumačiti restriktivno.

THE APPEAL PROCEEDINGS – BETWEEN THE NEED TO INCREASE THE QUALITY TRIALS AND INSURANCE HIGHER EFFICIENCY

The paper analyzes the appeal proceedings in terms of the need to increase the quality of the trial and ensure greater efficiency of the courts. The purpose of this article is to draw attention to some shortcomings of the current appeal process within the Croatian civil procedure, and to propose concrete solutions for its improvement, in order to achieve greater legal certainty and provide citizens with better legal protection. Special attention is given to the problem of the composition of the appellate court, institute of banning repeal of first instance judgment more than once, and the possibility of not detailing verdict of the appeals court. Finally, paper presents a review of the Law on Amendments to the Civil Procedure Act of 2016. Wishes of politician-legislator for the expediency of the courts, must not compromise the quality of judicial decisions and the rule of law, which are partly already happening and which should immediately change through amendments to the Act.

Keywords: *appeal, civil proceedings, the appeal proceedings, the composition of the appellate court, the banning of double repeal of the judgment, summary of the court's ruling, the detailed verdict of the appeals court*